

Şeyma Güngör, *Türk Halk Edebiyatına Dair, Çantay Yayınları, İstanbul 2006. VIII+198 s.*

Kitap; Prof. Dr. Şeyma Güngör'ün "Türk Halk Edebiyatı" sahası ile ilgili yayımlanmamış makale, bildiri, konferans ve açılış konuşmalarının bir kısmını ihtiva etmektedir.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: İçindekiler (s. III), Önsöz (s. V-VI), Kısaltmalar (s.VII), "Dede Korkut Hikâyelerinde Aile" (s.1-79), "Karacaoğlan'ın Eş (Zevce) Seçimi ile İlgili Öğütleri" (s. 81-86), "Dede Korkut Kitabı ile Rind ü Zahid'de Baba-Oğul İlişkisi" (s. 87-94), "Âşık Paşa ve Karacaoğlan'da Alplık/Yiğitlik Anlayışının Karşılaştırılması" (s. 95-119), "Ali Şah ve Fatıma Hanım Hikâyesi" (s. 121-130), "Âşık Edebiyatına Ait Bir Şiirin Asıl Şairinin Tespiti Meselesiyle İlgili Bir Deneme" (s. 131-169), "Neden Âşık Veysel" (s. 171-174), "Türk Dünyasında Nasreddin Hoca" (s. 175-180), Genel Bibliyografya (s. 181-190), Dizin (s. 191-198).

Yazar "Dede Korkut Hikâyelerinde Aile" adlı incelemesinde Dede Korkut hikâyelerindeki aile yapısı, aile anlayışı ve aile bireyleri arasındaki ilişkiler üzerinde durmaktadır. İnceleme yapılırken ilk önce Dede Korkut Kitabı tanıtılmış, ardından aile kurumu hakkında bilgi verilmiş, daha sonra ise destanî-hikâye kurgusu içinde anlatılan aile yapısı ve ailenin özellikleri: "evlilik, aile içi sosyal ilişkiler, yakın akraba ile çekirdek aile (zevc, zevce ve çocuk) ilişkisi" başlıkları altında ele alınmıştır. Böylece incelemede Dede Korkut Kitabı'ndaki aile yapısı ayrıntılı bir şekilde ortaya konularak Türk toplumunun sosyal değerleri ve sosyal ilişkileri üzerinde durulmuştur.

"Karacaoğlan'ın Eş (Zevce) Seçimi ile İlgili Öğütleri" isimli çalışmada yazar; Türklerin tarih boyunca aileye ve aile hayatına çok önem verdiklerinden dolayı edebiyatımızda da en çok işlenen konulardan birisinin aile, aile ile ilgili olarak ise eşlerde özellikle de müstakbel zevcede aranılan niteliklerin olduğunu belirtmektedir. Yazar bu bakış açısı ile daha çok beşerî aşk üzerine yazdığı şiirleriyle tanınan Karacaoğlan'ın eş seçiminde ne kadar titiz davrandığını, Karacaoğlan'ın eş olacak kadında aradığı nitelikleri, Dede Korkut Kitabı ile de karşılaştırarak izah etmektedir.

"Dede Korkut Kitabı ile Rind ü Zahid'de Baba-Oğul İlişkisi" başlığını taşıyan yazısında yazar; Türk edebiyatının en seçkin eserlerinden biri olan Dede Korkut Kitabı ile Türk edebiyatının en önemli şairlerinden olan Fuzulî'nin din ve hayat görüşünü anlattığı Farsça eseri *Rind ü Zahid*'i - ki yazara göre bu eser *Dede Korkut Kitabı*'ndan zamanımıza uzanan bireysel ve sosyal değişimin bir merhalesi'dir - "baba-oğul ilişkisi" bakımından

karşılaştırmıştır. Bu amaçla yazar önce eserleri tanıtmış, konuları hakkında bilgi vermiş ardından “Baba ve Oğlun Hayata Bakış Tarzları”, “Babaların Oğulları Hakkındaki Duygu ve Düşünceleri, Davranış Tarzları”, “Oğulların Babaları Hakkındaki Duygu ve Düşünceleri, Davranış Tarzları” başlıkları altında iki eser arasındaki benzer ve farklı yönleri ortaya koymuştur.

“Âşık Paşa ve Karacaoğlan’da Alplık/Yiğitlik Anlayışının Karşılaştırılması” isimli çalışmada ise; Türk milletinin en köklü değerlerinden biri olan *alplik-yiğitlik* anlayışı, *alpların-yiğitlerin* maddî ve manevî özellikleri, Âşık Paşa ve Karacaoğlan’ın eserleri karşılaştırılarak benzer yönler: 1. Muhkem yürek, 2. Bedenî güç, 3. Gayret, 4. Seçkin at, 5. Zırh, 6. Yay, 7. Kılıç, 8. Süngü, 9. Yâr/yârân başlıkları altında incelenmiştir. İncelemede; aralarında zaman, mekân, tahsil ve meslek farklılıkları olan bu iki Türkmen şairinin biyografileri ve eserleri göz önünde bulundurulmuş *alplik-yiğitlik* anlayışını hangi amaçla ve nasıl işledikleri belirlenmiştir. Aynı zamanda “alp” kelimesinin zamanla yerini “yiğit” kelimesine bıraktığı tespit edilmiştir.

XV. asırdan itibaren diğer halk edebiyatı verimlerinden ayrı bir tür olarak gelişme gösteren Türk halk hikâyeleri zamanımıza kadar değişen sosyal şartlara paralel olarak konu, biçim, üslup, icra ve yayım bakımlarından çeşitlilik kazanmıştır. Bu çeşitlenmenin önemli bir kısmını da “İstanbul Meddah Hikâyeleri” oluşturmaktadır. “Ali Şah ve Fatıma Hanım Hikâyesi” adlı çalışmada yazar; İstanbul meddah hikâyeleri arasında yer alan ve 18. yüzyıl öncesine ait olduğu anlaşılan Ali Şah ve Fatıma Hanım Hikâyesi’ni konu almıştır. Çalışmada öncelikle hikâyenin özeti sunulmuş, daha sonra hikâye; içerik, şekil, yapı, dil ve üslup bakımlarından incelenmiştir. Bilim âlemine ilk kez yazar tarafından tanıtılan “Ali Şah ve Fatıma Hanım Hikâyesi”, sadece Türk halk edebiyatı sahasında çalışanlara değil aynı zamanda; “İstanbul ağzı” üzerine çalışma yapacak olan dilbilimcilere ve Türk hikâyeciliğinin gelişme safhalarını konu alan araştırmacılara da kaynak teşkil etmesi bakımından oldukça önemli bir çalışmadır.

Âşık edebiyatında şiiirlerin dinleyiciye sözlü olarak aktarılması ve nesilden nesile sözlü olarak geçmesi bazı şiiirlerin şairlerinin değişmesine veya aynı şiiirin farklı şairler adına “taşıması”na sebep olmaktadır. Bu bakımdan Âşık edebiyatına ait bir şiiir, şairinin adına tescil ettirilmemişse onun asıl şairinin kim olduğunu kesin olarak belirlemek çok zor bir meseledir. Yazar, “Âşık Edebiyatına Ait Bir Şiiirin Asıl Şairinin Tespiti Meselesiyle İlgili Bir Deneme” adlı makalesinde; 1997 yılında dava konusu olan “Bir Şah Olsam Hükmeyleşem Cihana” mısraı ile başlayan şiiiri örnek alarak konu üzerinde ayrıntılı bir inceleme yapmıştır.

Meselenin halli için yazar; öncelikle şairlerin hayatları, edebî şahsiyetleri ve bahsi geçen şiiirin, şairlerin diğer şiiirleriyle karşılaştırılması üzerinde

durmuştur. Yazarın inceleme esnasında şairlerin tüm şiirlerini tarayarak, incelemeye konu olan şiirde geçen kelimelerle karşılaştırması makalenin titizliğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Bu makalesiyle yazar edebiyat tarihi çalışmalarında özellikle de Türk halk edebiyatı çalışmalarında bu türden meselelerin nasıl çözümlenmesi gerektiği konusunda örnek teşkil edebilecek bir çalışma ortaya koymaktadır.

Yazarın, Edebiyat Fakültesi bünyesinde kurulan ve 1995-1996 öğretim yılında faaliyete geçen Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı'nın ilk toplantısında yaptığı "Neden Âşık Veysel" adlı bu konuşma metninde ise yazar, derin bir tarihî geçmişe sahip olan Türk âşıklık geleneğinin XX. yüzyıldaki en önemli temsilcilerinden biri olan Âşık Veysel'i tanıtmış, onun âşıklık geleneği içindeki yerini ve tesirlerini tespit etmiştir.

"Türk Dünyasında Nasreddin Hoca" yazarın aynı başlıklı toplantıda yapmış olduğu açılış konuşmasıdır. Bu konuşmada yazar Türk mizahının efsanevî fıkra kahramanı Nasreddin Hoca'nın kimliği, fıkraları ve tesiri üzerinde durmuş özellikle de Nasreddin Hoca'nın Türk dünyasındaki ortak bir değer oluşu vurgulanmıştır.

Yazarın yukarıda sıralanan yazılarından sonra, "Genel bibliyografya" kısmında makalelerde kullanılan kaynakları içeren bibliyografya eklenmiştir. Ayrıca da şahıs ve eser adları ile bilimsel terimlerden oluşan "Dizin" makalelerden kitap bütünlüğü içinde faydalanma imkânı sunmakta ve araştırmacılara kolaylık sağlamaktadır.

Türk halk edebiyatı sahasında yazılmış olan bu türden makalelerin bir araya getirilerek yayımlanması, saha araştırmacıları için oldukça önemli bir kaynak teşkil etmiştir.

Ferhat ASLAN